
SIMON SIMONVIĆ

JEDNA ZNAČAJNA ANTOLOGIJA

Oslanjajući se na srednju i mlađu generaciju naših prevodilaca poezije, kojih ima sve više i koji nam pružaju sve uspješnije prevode iz svetske poezije, Miodrag Pavlović je sastavio, u svakom pogledu vrednu pažnje antologiju poezije evropskog romantizma.*) Nepotrebno je naglašavati ozbiljnost ovog poduhvata, kao i mnogobrojne teškoće na koje je autor nailazio prilikom rada na ovoj antologiji. Možemo slobodno reći da je ovo jedna od najboljih antologija poezije i, što je još važnije, da je stigla u pravo vreme.

Odavno se u našoj kulturnoj javnosti čuju razne primedbe, često i opravdane, povike na razne antologije i njihove sastavljače. Jer, dešavalo se da svako ko stigne i kad stigne pravi antologije, sa prilično proizvoljnim kriterijumima, i bez nekih posebnih književnih razloga. Činjenica je da je antologijski posao kod nas prilično zapostavljen, time što nije shvaćen ozbiljno, već mu se pristupa ovlaš i površno. Za takvo stanje krivi su izdavači i sami sastavljači antologije. Međutim, u poslednje vreme čine se izvesni naponi koji obećavaju da će antologije početi da stižu sve veći ugled i značaj kod čitalaca, a to ujedno znači i stvaranje izvesnog poverenja prema njihovim sastavljačima. Razloge za takvu tvrdnju pružaju nam najave nekih tematskih antologija, na području na kome, po našem mišljenju, leži njihova velika i do sada neiskorišćena mogućnost, kao i pojava antologije Miodraga Pavlovića: »Pesništvo evropskog romantizma«.

Miodrag Pavlović je omogućio našim čitaocima da na jednom mestu nađu najvažnije pesnike evropskog romantizma (sa jednim izuzetkom koji je učinjen time što je Edgar Alan Po, inače Amerikanac, uvršten u ovu antologiju, kao pesnik kod koga su приметni odjeci evropskog romantizma). Sem toga, po prvi put su u jednoj knjizi zastupljeni prevodi (kojih doduše još uvek nema dovoljno) poznatijih evropskih

*) »Pesništvo evropskog romantizma«, »Prosveta«, Beograd, 1968.

pesnika ko što su Fridrih Helderlin, Viljem Blejk, Evgenij Abramovič Baratinskij, i dr. Svi su pesnici raspoređeni u pet odeljaka. Možemo primetiti da su u dobroj meri napušteni klasični kriterijumi za sastavljanje antologija, tako da je sastavljač bio primoran da se ozbiljnije pozabavi tim problemom, da bi na kraju prihvatio »dva suprotna načina raspoređivanja pesnika, sinhroni i dijahroni«. »Morali smo primeniti delimično princip redosleda, sukcesije u okviru razvoja jedne literature, i s druge strane presecati ga paralelnim, horizontalnim grupacijama iz drugih literatura, imajući na umu iznad svega opet kompoziciju same knjige, a ne tanana razmatranja o tome šta je prvi a šta drugi val romantizma u pojedinim literaturama, mada je za neke literature, englesku i francusku naprimer, to lakše ustanoviti nego za ostale«. U prvom odeljku koji nosi naslov »Uvod u romantizam«, zastupljeni su Gete, Šiler, Helderlin, Šejne, Blejk; u drugom (»prvi val romantizma«), Vordsvort, Kolridž, Novalis, Tik, Brentano, Foskolo, Lamartin, Vinji; u trećem (»Drugi val romantizma«), Bajron, Šeli, Kits, Hud, Ajdendorf, Rikert, Uland, Hajne, Merike, Lenau, Droste-Hilshov, Leopardi, Igo, Mise, Puškin, Baratinskij, Koljcov, Tjutčev, Ljermonov, Mickijević, Slovacki i Norvid. U četvrtom odeljku (»Raskrsnice«) nalaze se Gotje, Po, Nerval, a u petom (»Odjeci«), Verešmarti, Petefi, Espronseda, Beker, Jan Neruda i Eminesku.

Mora se Miodragu Pavloviću priznati da je ovakvim svojim izborom i kompozicijom same antologije doprineo da se, s jedne strane, učini vidnim višestruka isprepletenost poezije evropskog romantizma u raznim literaturama (naročito i time što su uneti i pesnici rumunskog, mađarskog, poljskog i ruskog romantizma, za koje do sada nije postojalo veliko razumevanje i smislu njihove povezanosti sa romantičarskim pokretom u zapadnoj Evropi), i da se, s druge strane, čitaocu omogući praćenje romantične poezije u raznim literaturama ponaosob. Ovakav se kompozicioni metod pokazuje opravdanim, jer bi striktno poštovanje hronološkog principa u pojedinim literaturama dovelo do izvesnog usitnjavanja knjige, i time bi čitaocu bila uskraćena posebna mogućnost i draž da na najsvestraniji način prati složena zbivanja u romantičnoj poeziji Evrope.

Nesumnjivo je da je za sastavljanje ovakve autoritativne antologije poezije evropskog romantizma potrebno osobeno i dobro poznavanje kako same poezije, tako i romantizma kao pokreta. Pojava ove antologije potvrđuje nam da su, kada je reč o Miodragu Pavloviću, ispunjeni svi ti prethodni uslovi. Naravno, što uostalom stoji i u samom predgovoru zbirke, bez nekih »naročitih književnoistorijskih i knjiže-

vnoteorijskih ambicija«, i bez nekih nepotrebnih ali često prisutnih u našem kulturnom životu, nastojanja da se »nekome« suprotstavlja i da se sa »nekim« polemise.

Međutim, govoreći u predgovoru o romantizmu uopšte Miodrag Pavlović nas je podsetio na neke od činjenica koje su neophodne za bliže upoznavanje sa romantizmom, i kao poezijom i kao pokretom. Poznata je činjenica da postoji veliki broj pokušaja, često protivurečnih, da se definiše poezija romantizma. Samim tim, proglašavani su i različiti zajednički imenitelji za ovu poeziju. Neki su ga nalazili u tome što su pesnici romantizma bili okupirani problemima mitskog, podsvesnog, drugi su, opet, tvrdili da se bez romantičarske imaginacije romantična poezija ne da zamisliti. Treći su smatrali da se romantična poezija odlikuje, pre svega, velikim stepenom izražajnosti emocija i sl. Imajući u vidu svu raznovrsnost i bogatstvo poezije, naročito kada je reč o jednom velikom razdoblju u njenom razvoju, kao što je bio romantizam, autor ove antologije smatra da ne može postojati jedinstvena i jednoobrazna definicija, te da se ne može naći, niti je potrebno da se uporno insistira na jedinstvenom zajedničkom imenitelju romantične poezije. Što se tiče određivanja samog pojma »romantizam u poeziji« Miodrag Pavlović se opredeljuje za shvatanje Zorana Gluščevića, izneto u njegovoj knjizi »Romantizam«, po kome »romantizam u poeziji nije stil, romantična poezija je pokret.« Čini se da se ovo mišljenje može opravdano prihvatiti, kao i razlozi za takvo shvatanje koje srećemo u predgovoru ove antologije. »Romantizam je pokret — piše Miodrag Pavlović — ne samo po fluidnosti svojih estetskih granica nego i po širini svojih društvenih manifestacija, po svom društvenom uticaju, po svom aktivnom odnosu prema društvu. A taj aktivni odnos romantizma prema društvu vidi se bilo saučestvovanjem u naponima i dilemama svog društva, bilo u gorčini i mentalnoj napregnutosti sa kojim se on sudara sa ravnodušnošću svog vremena i sa antistvaralačkim mentalitetom filistarskih slojeva.« Potvrdu za jedan takav stav možemo potražiti u istoriji (pre svega kulturnoj) Evrope, i to u vreme formiranja i konsolidovanja nacija i njihovih kultura, pri čemu je romantizam bio jedna od pokretačkih snaga i kao takav od opšteg značaja za tadašnji društveni život Evrope. U istoriji poezije, pak, romantizam označava vreme »velike intenzifikacije pesničkog jezika«, i ostao je kao poslednji veliki period u kome je poezija bila od sveopšteg interesa.

Uticaj romantizma vidan je, mada ne u nekom značajnom i presudnom obimu, i u Srbiji u vreme buđenja nacionalne svesti, a u književnosti kroz Vukov pokret i kroz kasni romanti-

zam u srpskoj poeziji. Međutim, teško je govoriti o nekoj romantičarskoj tradiciji u nas, ni o nekim većim pesničkim ostvarenjima kasne romantične poezije. Verovatno, u tome i treba tražiti razloge zbog čega u ovu antologiju nije uvrštena poezija našeg kasnog romantizma. Doduše, i sam Miodrag Pavlović nije, u svojim ranijim esejima i pesmama, ispoljio neku »naklonost prema koncepcijama kasnog romantizma u Srbiji, što mu naravno i ne treba uzimati za neki »greh«. Treba svakako napomenuti i to da se na kraju ove odlično pripremljene antologije poezije evropskog romantizma nalaze i kratke beleške o svakom zastupljenom pesniku ponaosob. To će biti od velike koristi i pomoći onim čitaocima (sam autor antologije kaže da je vodio računa i o izdavačkim potrebama) koji se po prvi put susreću sa pesnicima, ili sa nekim od njih, evropskog romantizma.

Na kraju možemo reći da se nadamo da će ovaj dobro obavljeni antologijski posao biti značajan podstrek za sastavljače novih vrednih antologija, za kojima se u našoj kulturi itekako oseća potreba.

